

Grška vera

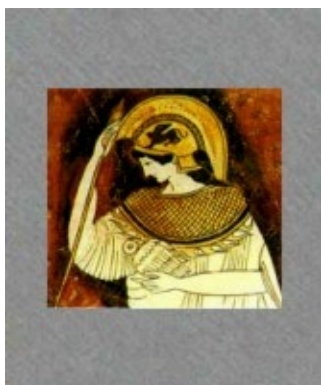
Grška mitologija

Če hočemo spoznati grško vero, se moramo podati v svet grških bogov in herojev - v grško mitologijo.

Grki so poznali zelo veliko bogov, ki so jih častili ob različnih priložnostih. Menili so, da tudi bogovi drugih narodov zaslužijo spoštovanje. Ker so častili mnogo bogov, pravimo, da so bili mnogobožci - politeisti.

Bogovom so pripisovali čisto človeške lastnosti. Tako poznamo ljubosumno Hero, prepirljivo Erido, šepavega Hefajsta, modro Ateno, vzvišenega Zevsa,... Ti bogovi so se med seboj prepirali, poročali, sodelovali - prav tako kot navadni smrtniki. Nesmrtnost, nadnaravna moč in večna mladost so bile tiste lastnosti, ki so jih ločevale od navadnih smrtnikov.

Sporazumevanje z bogovi

Vsako mesto je imelo svojega zaščitnika (za to vlogo so se bogovi včasih tudi sprli med seboj - kot npr. Atena in Pozejdon za Atene). Na bogove so se lahko s prošnjo za pomoč obračali vsi ljudje. Navadno so prosili bogove za pomoč, v zameno pa obljubljali razne darove.

Zelo priljubljena so bila tudi razna vedeževanja in prerokovanja. V preročiščih so svečeniki omamljeni ali v transu govorili nepovezane besede, ki so izražale voljo bogov. Iz teh besed, ki so jih razlagali svečeniki, so ljudje izvedeli za svojo usodo. Če pa se prerokba ni izpolnila, so to pripisali napačni razlagi sporočila.

Zgodbe, povezane z bogovi

Ena izmed najslavnejših zgodb je vsekakor zgodba o zlatem jabolku: Erida, boginja prepira, užaljena, ker edina izmed bogov ni bila povabljena na svatbo Peleja in Tetide, je vrgla med povabljenca zlato jabolko z napisom "najlepši". Za jabolko so se takoj sprle Atena, Hera in Afrodita. Razsodnik v sporu je bil trojanski kraljevič Paris, ki je jabolko v zameno za ljubezen najlepše ženske na svetu prisodil Afroditini. Paris je nato pod njenim varstvom ugrabil lepo Heleno, ženo špartanskega kralja Menelaja, kar je povzročilo trojansko vojno, ki je trajala deset let.

Druga zgodba govori o ugrabitvi Demetrine hčerke Kore. Demetra je bila boginja rodovitnosti. Zevs jo je obljubil Hadu za ženo in tako jo je Had lepega dne ugrabil in jo odvedel v podzemlje. Demetra je vsepovsod iskala hčerko, a je ni našla. Obupana je prosila Zevsa, naj poskrbi za vrnitev Kore. Zevs ji je to obljubil pod pogojem, da deklica v podzemlju ni ničesar zaužila. Toda Had se je medtem s Koro poročil, dal ji je jesti granatno jabolko, kdor pa je jedel hrano podzemlja, se ni mogel več vrniti v svet živih. Tako je Kora kot kraljica podzemlja Perzefona zavladata svetu mrtvih skupaj s Hadom. Nesrečna Demetra je zapustila Olimp. Ker ni več skrbela za rodovitnost zemlje, je zavladata lakota in vse je šlo narobe. Zevs je videl, da je treba nekaj ukreniti in tako je sklenil kompromis: Perzefona je četrtno leta prebila v podzemlju pri Hadu, ki se je z njo oženil, preostali del pa na zemlji. Ko je bila Perzefona ločena od nje, je Demetra zemlji odvzela rodovitnost, ko pa se je vrnila, je na zemlji vzcvetela pomlad.

Čaščenje bogov

Grki so bogovom na čast gradili svetišča, preročišča, jih upodabljali na kipih in prirejali igre. Najbolj znane take igre so bile olimpijske igre. Ime so dobile po mestu Olimpija na grškem polotoku Peloponezu, kjer je bila skupina templjev in tekmovališč. Vsaka štiri leta so tam prirejali igre, ki so se začele z verskim slavljem, ki je trajalo sedem dni. Odpravili so ga z obredi, ki so bili posvečeni najvišjemu grškemu bogu Zevsu.

Pozejdonu v čast so prirejali istmične igre, katerih najzanimivejši del so bile dirke s konjskimi vpregami.

Najbolj znani kipi so Zevsov kip v Zevsovem preročišču in svetišču v Olimpiji. Ta kip je bil dva metra visok. Iz marmorja, slonovine in zlata ga je izdelal ga je kipar Fidija. Fidija je izdelal tudi mogočen Atenin kip na Akropoli. Visok je bil dvanajst metrov, v osnovi naj bi bil iz lesa, ki so ga nato obdali z zlatom in slonovo kostjo. Zlata naj bi bilo več kot eno tona. Kip je stal v Partenonu. To je bilo svetišče na Akropoli, posvečeno Ateni.

Na otoku Delosu, kjer naj bi bila rojena dvojčka Apolon in Artemida, so se do danes ohranili ostanki štirih svetišč, posvečenih njima.

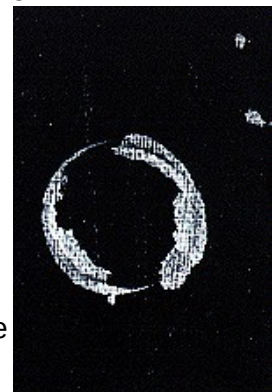
Apolonovo največje svetišče je preročišče v Delfih, ki se nahaja okoli 100 kilometrov zahodno od Aten. Tod naj bi se iz zemeljske razpoke dvigovale pare, z njimi omamljeni svečeniki pa so govorili nepovezane besede, iz katerih so sestavljali dvoumne prerokbe. Najbolj znana delfijska prerokba je prerokba kralju Krezu, ki je hotel vedeti kakšen bo razplet boja njegove vojske proti Perzijcem. Svečeniki so mu prerokovali: "Če prekoračiš reko Halis, boš uničil veliko cesarstvo!". Nesrečni kralj Krez ni niti pomislil, da bo s tem bojem uničil svoje lastno cesarstvo.

V mestu Eleuzina so častili Demetro in njeno hčerko Perzefono. Njima v čast so enkrat letno prirejali eleuzinske misterije, ki so prikazovali Demetrino iskanje Perzefone.

Teogonija

Grki so imeli tudi mit o nastanku bogov - teogonijo.

V začetku vsega je bil Kaos - neskončni brezoblični prostor, zavit v meglo. Iz njega so nastali Gaja (Zemlja), Tartar (temno brezno pod zemljo) in Eros (Ljubezen). Potem sta iz Gaje nastala Uran - nebo in Pont - Morje. Gaja je nato rodila **Titane**: šest moških in šest ženskih velikanov (Titani in Titanide), orjaške enočke **Kiklope** in storoke velikanne **Hekatonhejre**.

Štirje Titani so se oženili s svojimi sestrami Titanidami; ti štirje pari so bili:

- Okean + Tetida = 3.000 rek in studencev in 3.000 morij
- Kojos + Fojba = Leto + Zevs = Apolon, Artemida
= Asterija = Hekato
- Hiperion + Teja = Helij (Sonce), Selena (Mesec), Eos (Zora)
- Kronos + Rea = Zevs, Had, Pozejdon, Hera, Demetra, Hestija

Uran je bil v začetku najvišji bog.

Ker so se njegovi otroci Kiklopi dvigovali proti njemu, jih je vrgel v podzemlje (Tartar). Gaji pa to ni bilo prav, zato je nagovorila Titane, naj rešijo svoje brate. Na to je pristal samo Kronos, najmlajši med njimi. Gaja je dala Kronosu srp, skovan iz železa iz globin zemlje, s katerim je skopil očeta. Iz Uranove krvi so se rodile boginje maščevanja Erinije, Giganti in Melijske nimfe (nimfe drevesa jesena, iz katerega so izdelovali morilske sulice).

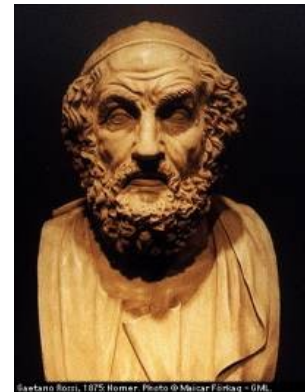
Kronos je premagal Urana, prevzel oblast v svoje roke, rešil brate in se oženil z Reo.

Ker je Kronosu umirajoči Uran napovedal, da ga bo doletela enaka usoda kot njega – iz prestola ga bodo vrgli lastni otroci, je ta v strahu pred uresničitvijo prerokbe vse otroke takoj po rojstvu požrl. Tej usodi je ušel samo Zevs, saj ga je Rea rodila v veliki tajnosti v neki votlini na otoku Kreta, Kronosu pa namesto otroka podtaknila v cunje zavit kamen. Kronos je tako namesto otroka požrl kamen. Medtem je Zevs odraščal med Nimfami na Kreti, nekatere zgodbe pripovedujejo tudi o tem, da naj bi zanj skrbela koza Amalteja.

Ko je Zevs odrasel, se je uprl Kronosu. Najprej je osvobodil svoje brate in sestre, ki so kot nesmrtna božanska bitja živeli v njegovem trebuhu. Prisilil je očeta, da jih je izbljuval. Sledila je borba med Zevsom in Kronosom. Zevsu so v boju pomagali: nekateri **Titani**, brata **Had** in **Pozejdon**, pa tudi **Kiklopi**, ki jih je osvobodil iz podzemlja in storoke pošasti **Hekatonhejri**, ki jih je tudi osvobodil. Ko je premagal še Gigante, si je Zevs zagotovil dokončno oblast na Olimpu. Seveda pa ni pozabil na pomoč obeh bratov. Z žrebom so si razdelili oblast nad svetom. Tako je Zevsu pripadla oblast nad nebom in zemljo, Pozejdon je zavladal morjem, Had pa podzemlju. Kljub vsemu pa je Zevs obveljal za najvišjega grškega boga.

Včasih zasledimo prepričanje, da so vsi bogovi živeli na Olimpu, vendar jih je tam prebivalo samo 12, ostali pa so bili razkropljeni po svetu.

Med dvanajst velikih bogov, ki prebivajo na Olimpu (kakor jih navaja Homer), spadajo: oče bogov Zevs, njegova žena Hera, boginja modrosti Atena, boginja lepote in ljubezni Afrodita, bog vojne Ares, bog morja Pozejdon, boginja ognjišča Hestija, boginja rodovitnosti Demetra, božanski kovač Hefajst, glasnik bogov Hermes ter bog vedeževanja, svetlobe in navdihovalec pesnikov Apolon.

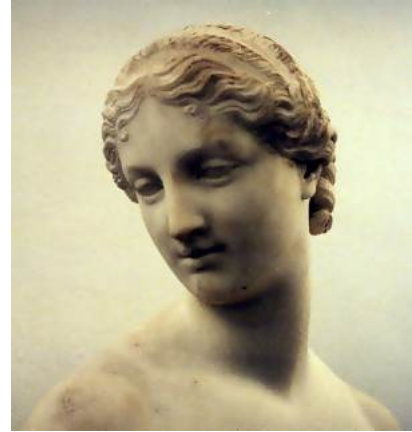

Afrodita – boginja ljubezni in lepote

Afrodita je bila grška boginja ljubezni in lepote. Rodila se je iz morske pene. Imela je veliko spremljevalcev: Erosa, katerega puščice so prinašale neustavljivo ljubezen, Harite, boginje očarljivosti in lepote, Hore, boginje letnih časov in še razna druga manj pomembna božanstva, ki so bila tako ali drugače povezana z ljubeznijo.

Njen mož je bil Hefajst, vendar se je Afrodita kljub temu kar naprej zaljubljala tako v bogove kot v navadne smrtnike. Slavni sin Aresa in Afrodite je bil Eros, bog ljubezni, z bogom vojne pa je imela še nekaj otrok, prav tako z nekaterimi drugimi bogovi in navadnimi smrtniki.

Afrodita je bila ena od najbolj čaščenih boginj v stari Grčiji.

Apolon - bog prerokovanja, vedeževanja in vseh vrst umetnosti

Apolon je bil sin Zeusa in Leto. Hera je njegovo mater Leto v času nosečnosti neprestano preganjala s strašno kačo. Zavečje je našla šele na Delosu, ki je bil takrat še plavajoči otok. Tako se je Leto izognila Herinemu prekletstvu, da ne bo našla niti koščka kopne zemlje, kjer bi lahko rodila. Leto je rodila dvojčka, Apolona in Artemido, boginjo lova.

Apolon je bil bog prerokovanja in vedeževanja, znano je njegovo preročišče v Delfih. Apolon je bil tudi zavetnik vseh umetnosti. Skupaj z Muzami je imel bivališče na gori Parnas.

Njegovega sina Asklepija, boga zdravilstva, je Zeus ubil s strelo. Apolon se je maščeval tako, da je pobil Kiklope, ki so skovali strelo. Zato ga je vladar bogov izgnal z Olimpa. Po izgnanstvu na zemlji se je smel vrniti na Goro bogov.

Apolon je tudi oče slavnega grškega mitološkega pevca Orfeja.

Apolon je v stari Grčiji poosebljal grškega duha, lepoto, mladost in napredek.

Ares – bog vojne in divjega vojskovanja

Ares je bil sin vladarja bogov Zevsa in njegove žene Here. Bil je grški bog vojne, predvsem divjega vojskovanja. Modro vojskovanje ni bilo njegova odlika. Ares je bil divji in nasilen bog, zato ga niso preveč marali niti bogovi niti ljudje. Vmešaval se je v spopade, kjer pa je zaradi svoje nepremišljenosti pogosto potegnil krajši konec, najsi se je bojeval z bogovi ali smrtniki. Grki Aresa niso preveč častili, čeprav je sodil med olimpijsko dvanajsterico.

Artemida – boginja lova in živali

Artemida je bila hčerka vladarja bogov Zeusa in Leto. Njen dvojček je bil Apolon.

Bila je zaščitnica gozdov, travnikov in polj. Bila je tudi odlična lovka, njena puščica ni nikoli zgrešila cilja. Na svoj lovski dar je bila zelo ponosna. Ker ni mogla prenesti, da bi bil kdo v lovu boljši od nje, je ubila slavnega lovca Oriona, o katerem je šel sloves, da je boljši od nje. Aktajona, tudi odličnega lovca, je spremenila v jelena in ga dala raztrgati psom. Maščevala se je tudi Agamemnonu, ki se je pohvalil, da je ustrelil košuto tako spretno, da ga ne bi mogla prekositi niti Artemida.

Bila je tudi zaščitnica živali.

Atena – boginja modrosti in modrega vojskovanja

Atena je bila najljubša Zevsova hčerka. Zgodba o njenem rojstvu je zelo zanimiva, saj pravi, da se je Atena rodila iz Zevsove glave. Zevs je požrl boginjo Metido, ki je z njim pričakovala

otroka, ker se je bal, da bo novorojeni otrok zasedel njegovo m
močno boleti glava. Poklical je Hefajsta, ki mu je s sekiro prekl
bojnim krikom skočila oborožena Atena s čelado na glavi.

Postala je boginja modrosti in zaščitnica vojskovanja, a ne nep
ampak prekanjenega in zvitega. Atena je namreč po materi po

Znana je zgodba, kako se je s Pozejdom sprla za oblast nac
ležijo Atene. Ker se nista mogla sporazumeti, je vladar bogov Z
ki bo dal ljudem bolj dragoceno darilo. Pozejdon jim je podaril l
so presodili v korist boginje, oblast je pripadla njej in postala je
postavili na akropoli, občudujemo pa ga lahko (delno ohranjen
tudi druga mesta, ki so imela v templjih njene posvečene kipe
mesto nemogoče osvojiti

Demetra – boginja rodovitnosti in poljedelstva

Demetra je bila Kronosova in Reina hči, boginja rodovitnosti in poljedelstva. Ko se je rodila, jo je Kronos kot ostale svoje otroke požrl.

Demetri v čast so imeli posebne obrede, ki so častili zgodbo o ugrabitvi Perzefone.

vetišče je bilo v Elevzini, kjer so jo še posebej častili.

Hestija – boginja domačega ognjišča

Hestija je bila hči Kronosa in Ree. Tudi njo je Kronos v strahu za vladarski prestol požrl in osvobodil jo je šele Zevs, ki je prevzel oblast nad svetom in na Olimp povabil tudi Hestijo.

Bila je boginja domačega ognjišča, ogenj je bil tudi njen simbol. Kot taka je postala zaščitnica mirnega in spokojnega življenja in pregnancev (ti ostanejo brez doma in domačega ognjišča). Grki so vsako svečanost začeli s prinašanjem žrtev Hestiji. V njenem imenu so tudi prisegali. Ta boginja ni imela templjev, ampak samo žrtvenike.

Hefajst – bog ognja in kovaštva

Grški bog ognja in kovač; božji orožar. Bil je sin Zevsa in njegove žene Here. Živel je pod vulkani in koval orodje in orožje junakom in bogovom. Hefajst je bil grd in šepav, zato ga je po eni verziji mati Hera vrgla z Olimpa. Druga zgodba pravi, da ga je z Olimpa vrgel Zevs, ker se je v nekem sporu postavil na Herino stran.

Hefajst se je izučil kovaškega poklica in postal velik mojster. Skoval je Pozejdonov trizob, Ahilovo opravo, Zevsovo žezlo in ščit.

Hera – boginja žena in zakona

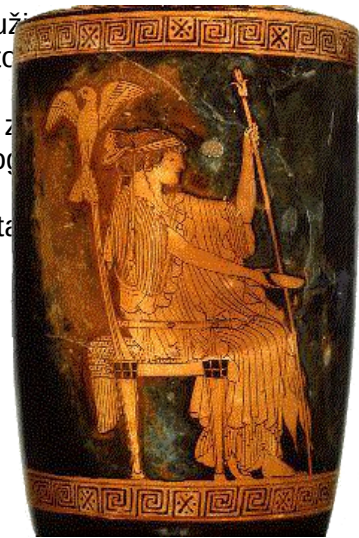
Hera je bila hčerka Kronosa in Ree ter sestra in žena najvišjega grškega boga Zevsa. Grki so jo častili kot najvišjo boginjo in boginjo neba.

Po značaju je bila prepirljiva in zelo ljubosumna, vendar ne brez vzroka. Zevs je namreč imel veliko zvez z drugimi boginjami in zemeljskimi dekleti. V zvezi s tem sta se Hera in Zevs pogosto prepirala. Ona je namreč kot zaščitnica zakona težko prenašala njegovo nezvestobo, kljub vsemu pa se je božanski par vedno uspel pobotati. Hera je Zevsu rodila štiri otroke: boga vojne Aresa, božanskega kovača Hefajsta, Ejlejtijo in boginjo večne mladosti Hebo.

Med boginjami na Olimpu je bila Hera edina poročena in je zato uživala največje spoštovanje. Bila je zaščitnica žena in zakona. Skrbela je za svetost zakonske zveze.

Hera so upodabljali z žezlom in diademom, včasih je imela glavo z orlovo masko. Na Olimpu je sedela na zlatem prestolu ob svojem možu, vladarju bogov, Zeusu. Njena sveta žival je bil pav.

Hera so častili v vsem grškem svetu. Veličastne templje so ji postavili v koloniji v južni Italiji, v Olimpiji,...

Hermes – glasnik bogov

Hermes je bil sin vladarja bogov Zeusa in Maje. Bil je glasnik bogov, spremljevalec mrtvih v podzemlje, bog trgovcev, popotnikov, včasih tudi goljufov. Bil je tudi zaščitnik kamnitih grmad, s katerimi so popotniki označevali poti, svete kraje in meje.

Hermes je postal glasnik bogov. Ljudem je sporočal voljo bogov, po potrebi je bogovom tudi pomagal in izpolnjeval naloge vladarja bogov Zeusa.

Hermesa navadno upodabljajo z popotnim klobukom, krilatimi čevlji in glasniško palico. Nikoli pa ga niso častili tako kot ostale bogove.

Pozejdon – bog morja

Pozejdon je bil sin Kronosa in Ree. Kronos ga je, kakor vse njegove brate in sestre razen Zevsa požrl. Osvobodil ga je šele Zevs, potem pa sta si ta dva skupaj s Hadom razdelila oblast nad svetom. Pozejdonu je z žrebom pripadla oblast nad morjem. Pozejdon je prebival v morski palači, le včasih jo je zapustil na vozu, ki so ga vlekli konji z zlatimi grivami. Pred njim so se razmikali valovi in kamorkoli je prišel, so mu prihajala nasproti morska bitja, da mu izkažejo spoštovanje.

Z ostalimi bogovi se je pogosto prepiral in navadno je potegnil

krajši konec. Tako je bil poražen v tekmi z Ateno za oblast nad Atenami, premagali pa so ga tudi nekateri drugi bogovi v tekmi za oblast nad nekaterimi drugimi mesti. Nagajal je tudi smrtnikom. Tako je deset let preganjal in oviral Odiseja na poti domov iz Troje, ker je le-ta oslepil njegovega sina Polifema.

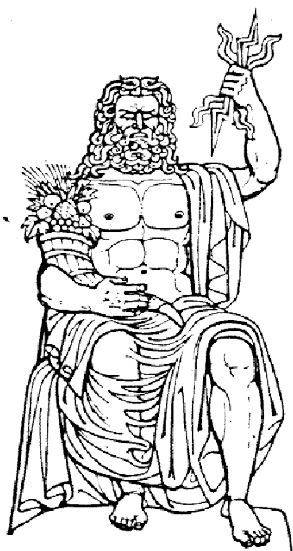

Pozejdonova žena je bila Amfitrita, s katero je imel sina Tritona, ki je imel zgornji del telesa človeški, spodnji pa ribji.

Pozejdonovo orožje je bil trizob, njemu posvečeni živali pa sta bili konj in delfin.

Zevs – vladar bogov in ljudi

Zevs je bil v grški mitologiji vladar bogov in ljudi. Veliki grški pesnik Homer ga imenuje prvega med bogovi in najvišjega vladarja smrtnikov. Načeloval je bogovom na Olimpu, gori grških bogov. Zevs je bil najmlajši sin Kronosa in Ree.

Pod Zevsovim vodstvom so se odvijala posvetovanja in shodi bogov. Seveda pa ni manjkal tudi pri bolj prijetnih opravilih, kot so bile npr. mnoge božanske gostije, kjer so stregli ambrozijo in nektar. Ambrozija je zagotavljala bogovom nesmrtnost, nektar pa večno mladost. Vpletal se je tudi v življenje ljudi na zemlji, saj je podeljeval oblast kraljem, razsojal v sporih in odločal o bitkah. Njegova volja se je

izražala v nevihtah (njegovo orožje je strela), ptičjem letu (njegova ptica je orel) in sanjah.

Zevs je prebival na gori Olimp v zlati palači, ki jo je bil zgradil bog Hefajst. Včasih pa je domovanje zapustil in se podal na zemljo. Pri tem je lahko prevzel obliko katerekoli živali ali rastline.

Zevsova žena je bila boginja Hera. Z njo je imel štiri otroke: boginjo večne mladosti Hebo, boga vojne Aresa, božanskega kovača Hefajsta in Ejlejtijo. Hera je težko prenašala njegove zveze z drugimi boginjami in smrtnicami, zato je med njo in vladarjem bogov prihajalo do pogostih preprirov. No, še sreča, da sta se znala vedno tudi pobotati in njuno spravo je Olimp slavil z velikimi pojedinami.

